

**КЗ ЛОР «БРОДІВСЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ КОЛЕДЖ
ІМЕНІ МАРКІЯНА ШАШКЕВИЧА»**

Гарбузова Н. В.

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ СТУДЕНТАМ ІІІ-ІІІІ КУРСІВ
ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРОБНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ З
ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ (обслуговуюча праця)**

Броди 2011р.

Гарбузова Н. В. Методичні рекомендації студентам III-IV курсів для проведення пробної педагогічної практики з трудового навчання (технічні види праці). – Броди: Просвіта, 2012. –

Рецензент:

Адамів Г.С., кандидат педагогічних наук, доцент, заступник директора з навчально-виробничої роботи Бродівського педагогічного коледжу імені Маркіяна Шашкевича.

Обговорено та схвалено на засіданні циклової комісії викладачів загальнотехнічних дисциплін. Протокол № 1 від 2016р.

Рекомендовано методичною радою Бродівського педагогічного коледжу імені Маркіяна Шашкевича. Протокол №2 від

У методичних рекомендаціях розкривається мета і завдання пробної педагогічної практики, визначаються обов'язки студентів-практикантів і критерії оцінювання проведення пробних уроків, виділяються сучасні вимоги до уроків трудового навчання в умовах проектно-технологічної системи.

Пропонуються орієнтовні плани – конспекти уроків з технічної праці різних типів і вимоги щодо оформлення щоденника педагогічної практики з методики трудового навчання.

Для студентів – практикантів III-IV курсів відділення «Трудове навчання».

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1.ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОБНОЇ ПРАКТИКИ	5
1.1Мета і завдання пробної практики.....	5
1.2 Критерії оцінювання проведення пробних уроків.....	5
РОЗДІЛ 2. УРОК ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ В УМОВАХ ПРОЕКТНО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ СИСТЕМИ.....	7
2.1 Формулювання мети уроку	7
2.2 Встановлення типу уроку.....	10
2.3 Визначення структури уроку.....	11
2.4 Самоаналіз уроку	13
2.5 Поради студентам, які готують пробні уроки.....	14
2.6. Умови підбору оптимальних методів навчання	14
2.7. Схема – алгоритм доцільності підібраних методів навчання	15
РОЗДІЛ 3. ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ В ПРОЦЕСІ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ.	
3.1. Сутність інтерактивного навчання.	
3.2. Інтерактивний урок трудового навчання.	
3.3. Інтерактивні методи навчання технологій.	
3.4. Орієнтовні плани-конспекти уроків з обслуговуючої праці.	
Додатки	35

ВСТУП

Традиційна методика трудового навчання головну увагу приділяла діяльності вчителя, вдосконаленню процесу передачі ним знань, а не учінню – діям учня із засвоєння цих знань. Сучасна прогресивна дидактика в центрі уваги ставить діяльність учня. Роль учителя виявляється в тому, що, зважаючи на особливості предмета, вік учня, він веде їх сходинками процесу пізнання від відомого до невідомого, спираючись на активність і самостійність дітей. Ці сходинки – етапи процесу навчання: цілеутворення, мотивація, зміст, форми і методи, результат. У діяльності вчителя дидакти виділяють такі основні етапи: мотивація учіння школярів; актуалізація опорних знань, умінь і досвіду; організація вивчення нового навчального матеріалу; удосконалення раніше вивченого; визначення результативності навчання. У діяльності учнів –учінні- два основних етапи: засвоєння знань, умінь, способів діяльності та їх застосування.

Новий зміст і структура трудового навчання в 5-9 класах вимагає повного переосмислення організації та методики занять стосовно до проектно-технологічного підходу. На зміну традиційних спарених уроків, розрахованих на 90 хвилин, з 2005-2006 навчального року в 5,6 і 9 класах урок триває 45 хвилин. При цьому зміст навчального матеріалу згідно нової програми теж відповідає даному часовому відрізку, бо в частини вчителів трудового навчання виникає питання: як за 45 хвилин встигнути виконати весь обсяг запланованого?

Як на наш погляд необхідно, перш за все, відійти від традиційного комбінованого типу уроку, застосовуючи різні типи уроків, по друге максимально перейти до використання активних та інтерактивних технологій, які дають можливість інтенсифікувати процес трудового навчання.

Чим більше навчально-пізнавальних дій і операцій виконано учнями за урок і чим більше вони раціональні й доцільні, тим більше інтенсивність навчальної праці.

Ступінь інтенсивності навчальної праці залежить від корисного використання кожної хвилини уроку й інших форм занять, майстерності вчителя, підготовки учнів, організованості класного колективу, наявності необхідного устаткування і раціонального його розміщення, чергування різних прийомів навчання, праці й відпочинку.

Даний методичний матеріал допоможе студентам- практикантам інтенсифікувати навчальний процес під час пробної практики.

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОБНОЇ ПРАКТИКИ

1.1 Мета і завдання пробної практики

З метою формування професійних вмінь і навичок організації навчально-виховного процесу студенти відділення «Трудове навчання» протягом VI і VII семестрів (за навчальним планом 6 год. на тиждень (один день)) залучаються до практики проведення різноманітних пробних уроків і занять, в тому числі уроків трудового навчання. Пробна практика організовується у загальноосвітніх школах м. Броди, в яких є відповідна матеріальна та методична база і досвідчені педагогічні кадри.

Основні завдання практики:

- удосконалення умінь і навичок спостереження за навчально-виховним процесом і його аналіз на основі досягнень сучасної педагогічної науки;
- озброєння студентів методами і прийомами проведення уроків та формування навичок керівництва пізнавальною діяльністю школярів відповідно до їх вікових та індивідуальних особливостей;
- опанування студентами методів і прийомів проведення позакласних занять з навчальних предметів та позакласних виховних занять;
- творче використання на практиці знань, які отримали студенти при вивченні психології, педагогіки, окремих методик і спеціальних дисциплін.

В ході практики студенти повинні оволодіти такими вміннями:

- планувати уроки і позакласні заняття з предметів;
- складати плани проведення окремих виховних заходів у класі;
- вибирати найбільш ефективні форми, методи і прийоми навчання;
- працювати з методичною літературою, шкільними підручниками, наочними посібниками, дидактичним матеріалом, ТЗН, цілеспрямовано підбирати матеріал для уроків і занять;
- складати конспекти уроків, позакласних занять і виховних заходів, враховуючи психолого-педагогічну характеристику класу, тему і мету уроку /заняття/;
- виготовляти наочні посібники, дидактичний матеріал для уроків і позакласних занять;
- враховувати психологічні особливості різних вікових категорій при виборі форм і методів навчання;
- розвивати технічну творчість школярів, формувати громадські інтереси і погляди, здійснювати профорієнтаційну роботу;
- оволодіти навиками роботи класного керівника;
- планувати і проводити дозвілля школярів.

1.2 Критерії оцінювання проведення пробних уроків

Оцінка "5" - ставиться за бездоганний урок, коли повністю досягнуто навчальної та виховної мети, коли студент-практикант:

- а) виявив уміння самостійно і творчо готуватися до уроку;
- б) провів урок на високому науковому рівні, поряд з освітніми добре розв'язував виховні і розвиваючі завдання;
- в) виготовив хороші наочні посібники і вдало використав їх на уроці, на високому педагогічному рівні демонстрував досліди;
- г) проводячи урок творчо застосовував різні педагогічні методи і прийоми, правильно оцінював знання учнів і забезпечив активність учнів під час перевірки їхніх знань, залучаючи учнів до активної розумової та трудової діяльності, розвивав мислення учнів, навички самостійної роботи;
- д) уміло поєднував роботу усього класу з індивідуальним підходом до окремих учнів;
- е) правильно використав час;
- з) уміло керував увагою учнів;
- ж) вів урок бездоганною мовою.

Оцінка "4" - ставиться, коли в роботі практиканта допущені такі відхилення:

1. Нераціонально розподілено час.
2. У мовленні практиканта були незначні орфоепічні і стилістичні помилки.
3. Недостатньо забезпечено індивідуальний підхід до учнів, не завжди враховувалися вікові особливості школярів.
4. Допускались, хоч і незначні, методичні недоліки, як от: відсутня мотивація оцінок; не в повній мірі використано виховні можливості уроку; мало уваги приділено роботі за підручником; не завжди контролювались праця в зошитах; допускались графічні помилки у записах на дошці; монотонність мовлення тощо.

Оцінка "3" - ставиться, коли практикантом допущено, крім згаданих вище, такі

помилки:

1. Рівень самостійності у підготовці до уроку – незначний; відсутній творчий підхід у роботі.
2. На всіх етапах створювались умови для активізації розумової діяльності учнів; науковий рівень проведення уроку невисокий.
3. Нераціонально використовувались наочні посібники, підручники.

Оцінка "2" - ставиться, у випадку коли на уроці мали місце, окрім зазначених щодо оцінок "4" і "3", такі помилки:

1. Низький науковий рівень проведення уроку.
2. Допущено значні методичні помилки, що спричинилось до недостатнього засвоєння чи осмислення матеріалу учнями.
3. Низький рівень мовленнєвої культури практиканта.
4. Дисципліна на уроці була погана, а практикант виявив безпорадність і не зумів налагодити її.
5. Студент – практикант не досягнув на уроці поставленої мети.

РОЗДІЛ 2. УРОК ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ В УМОВАХ ПРОЕКТНО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ СИСТЕМИ

2.1 Формулювання мети уроку

Одним із визначальних засобів інтенсифікації уроку трудового навчання є посилення його цілеспрямованості. **Метою навчання** називають кінцевий результат спрямованої певним чином педагогічної діяльності вчителя та навчально-пізнавальної діяльності учнів.

Ким цей результат повинен бути досягнутий – вчителем чи учнем? На кого має бути спрямована ця діяльність? Для кого слід визначати освітню мету?

Питання на перший погляд здається елементарним: звичайно весь процес навчання спрямований на засвоєння школярами певного кола знань, вмінь та навичок, тому навчальна мета і повинна визначати результат, якого повинні досягнути учні.

Нерідко відповідально до даної логіки замість мети уроку вказують дію вчителя, а не його передбачуваний результат: "Пояснити учням ...", "Ознайомити учнів з термічною обробкою металів", "Розповісти учням про операцію стругання та інструменти, які при цьому застосовуються", "Повторити з учнями механічні властивості металів" тощо.

Не знаючи, яким повинен бути конкретний результат навчальної діяльності на уроці учні не спрямовують свої зусилля на його досягнення. **Тому навчальну мету, насамперед, треба ставити перед учнями, щоб вони чітко знали якими знаннями, вміннями і навичками на якому рівні (репродуктивному чи творчому) мають оволодіти, які вимоги будуть поставлені по закінченню того чи іншого уроку.** Такий результат завжди можна перевірити і виявити, наскільки досягнута мета, які виникли прогалини в знаннях, їх причини та яким чином можливе їх усунення.

Мета уроку, на якому основна увага буде приділятися вивченню теоретичних питань має формулюватися так: "Засвоєння учнями понять про фізичні, хімічні й технологічні властивості металів". Це означатиме, що під

час уроку учні повинні глибоко осмислити дані поняття, вміти пояснити властивості чавуну, сталі, кольорових металів, навести приклади їх застосування. При визначенні мети уроку: “Формування вміння і навичок пиляння фанери і ДВП ножівкою та лобзиком” передбачається вироблення в учнів умінь та навичок виконання операції пиляння.

Мета визначається на цілий урок, а іноді й на кілька уроків, пов'язаних однією темою. Наприклад, для досягнення мети: “Формування навичок токарної обробки металів” програмою виділяється кілька занять. Тому на кожне заняття визначається своя мета. Наприклад, на одному уроці ставиться мета яка полягає в засвоєнні інформації на наступних – первинне застосування знань, потім формування вмінь та творче застосування знань і навичок у нестандартних умовах.

Чітка наукова організація навчально-виховної діяльності учнів передбачає усвідомлення ними конкретної мети та **завдань уроку**, які вони будуть вирішувати усвідомлено й послідовно протягом усього заняття. Мета уроку конкретизується на основі визначених його завдань і найчастіше формулюється наступним чином: встановити ..., визначити ..., розробити ..., розкрити ... тощо. Конкретизація мети уроку шляхом виділення основних завдань уроку дає можливість учням і вчителю бачити послідовність, логіку занять в цілому, кінцевий і проміжні результати навчально-трудової діяльності.

Окремо слід спинитись на **формуванні виховних та розвивальних завдань** процесу навчання. У загальному вигляді в процесі навчання загальноосвітні, виховні та розвивальні завдання знаходяться в нерозривній єдності. Вони поєднані загальним завданням повноцінного, цілісного розвитку школяра.

Виховання є складною педагогічною діяльністю вчителя, в результаті якої здійснюється вплив на особистість учня відповідно до загальних завдань школи. Як специфічна діяльність виховання має свою мету і завдання, методи і прийоми, принципи і засоби впливу на вихованців. Неможливо забезпечити повноцінне, поєднання навчання і виховання, якщо навчальна діяльність здійснюється відповідно до поставленої мети, а виховна - без визначення мети, стихійно, інтуїтивно. Але процес виховання є довготривалим і відчутні його результати можна виявити не відразу.

У педагогічній літературі підкреслюється, що виховання на уроці здійснюється через зміст і методи навчання, впливу особистості вчителя і колективні взаємини учнів. Учитель – насамперед вихователь. Однак це не означає, що до кожного уроку слід ставити виховну мету. На вашу думку, не обов'язково визначати її до кожного заняття трудового навчання, оскільки питання про доцільність формування виховної мети вчитель розв'язує, всебічно зважуючи можливості матеріалу з урахуванням і характеру засвоєння понять і специфіки оточення в якому живе дитина. Адже нерідко несподівані запитання, реакція учнів, якісь події, зміст матеріалу, практична робота, вчинок учня потребують пояснень учителя. І від того, як та що скаже вчитель у короткому коментарі, теж залежить виховний ефект. А він часом

буває навіть значнішим ніж той, що планувався. Щоб надати уроку виховної спрямованості, треба не тільки подбати про виховну насиченість матеріалу, в ньому й передбачити, як його сприймуть учні.

У визначенні виховної мети конкретного уроку вчитель з одного боку, керується загальними вимогами до виховання і розвитку школярів з урахуванням тих змін, які нині відбуваються, а з другого - використовує можливості змісту матеріалу й навчальної мети конкретного уроку, орієнтується на наступність і перспективність у вихованні особистостей, які в цьому віці є найбільш сприйнятливими до педагогічних впливів.

До кожного уроку формулюються виховні завдання, що передбачають, який крок у формуванні тих чи інших якостей особистості буде зроблено на даному занятті. Вони визначаються так, щоб повноцінно використовувати можливості змісту навчального матеріалу або організації поведінки школярів для їх виховання.

З метою успішного вирішення поставлених завдань доцільно в подальшому покращувати ефективність виховної роботи на кожному уроці. Готуючись до уроку, вчитель має чітко визначити, на формування яких якостей буде спрямована основна увага формулювати виховні завдання, ретельно продумувати засоби, методи та прийоми їх вирішення.

Навчальні заняття дають можливість для формування таких якостей особистості: ініціативність, творча активність, самостійність, чесність, почуття відповідальності перед учителем та колективом учнів за доручену справу. Спілкування учнів у процесі навчальної праці сприяє вихованню колективізму, дружби, взаємодопомоги, принципності, довіри тощо.

Не варто забувати, що цілеспрямоване виховання школярів триватиме багато років. Тому треба ставити конкретні виховні завдання і намагатися розв'язати їх саме на даному уроці. Зокрема, не записують до окремого уроку мету "виховати" чи "сформувати". Педагогічно правильніші такі формулювання: "пробуджувати почуття ...", "зміцнювати бажання ...", "викликати бажання наслідувати ...", "виховувати основи ...", "закріплювати прагнення ...", "заохочувати до праці ...", "формувати позитивне ставлення до трудової діяльності". Зміни в якостях особистості дитини відбуваються дуже повільно. Тому, формуючи їх, необхідно багато разів повертатися до однієї і тієї самої мети.

Розвивальні цілі уроків також мають визначатися відповідно до можливостей дітей і конкретного навчального матеріалу. Однак вони мають бути спрямовані на цілісний розвиток особистості учня. Розвиток людини, становлення її особистості – цілісний процес в якому взаємозалежні різні його сторони: фізичні, інтелектуальні, соціальні, духовні.

Фізичний розвиток особистості характеризується міцністю його організму, оптимальним функціонуванням нервової, мускульної й інших систем, динамікою фізичної сили, швидкості, точності, спритності, гнучкості. Він виявляється в гарному здоров'ї, стійкості організму, здатності до фізичного навантаження, у керуванні людиною своїм тілом, прагненні

підтримувати статус фізичною культурою, фізичною працею, а також у задоволенні від мускульної активності.

Суттєве місце проектно-технологічна діяльність займає в інтелектуальному розвитку дитини, що характеризується високою загальною і спеціальною освіченістю, широким колом і системністю знань про виробництво й природу, культурою розумової праці, умінням користуватися своїми знаннями, застосовуючи їх у своїй практичній діяльності. Він виявляється в загальних і спеціальних здібностях особистості, допитливості, прагненні до здобуття й збагачення знань, умінні самостійно вирішувати нові пізнавальні й трудові завдання, задовольнити свої пізнавальні інтереси, систематизувати здобуті знання.

Інтелектуальний розвиток здійснюється в процесі оволодіння новими знаннями, уміннями і навичками, під час творчої діяльності. Його ефективність залежить від змісту, методів, засобів і способів організації процесу навчання й виховання. Рівень розвитку залежить від внутрішньої структури методів навчання, від прийомів активної пізнавальної і трудової діяльності учнів, від змісту й характеру завдань і способів їх виконання. Репродуктивні завдання менше сприяють розумовому розвитку ніж евристичні, творчі.

З метою розвитку логічного мислення на уроках трудового навчання цілеспрямованого формування пам'яті, уяви доцільно забезпечити вміння аналізувати навчальний матеріал, порівнювати, встановлювати головне, знаходити причинно-наслідкові зв'язки, узагальнювати, доводити, діяти за аналогією.

Розвиток самостійності школярів у процесі проектно-технологічної діяльності можна здійснювати через таку послідовність цілей формування вмінь працювати за зразком і вказівками вчителя, технологічною документацією, навчання працювати з коментуванням своїх дій, формування вмінь самостійно застосовувати креслення або технологічну карту, формування пізнавальної самостійності.

2.2 Встановлення типу уроку

На основі правильно визначеної освітньої мети встановлюється тип уроку, його структура, а відповідно від цього залежать методи його проведення. Тому найбільш поширеною у педагогічній теорії і практиці є класифікація уроків за основною дидактичною метою занять. Висувається багато варіантів класифікації за цією ознакою, що відрізняються формулюваннями окремих типів уроків. Ми пропонуємо такий варіант даної типології: 1) урок засвоєння нових знань; 2) урок формування вмінь та навичок; 3) урок комплексного застосування знань, вмінь та навичок; 4) урок узагальнення і систематизації знань; 5) урок перевірки, оцінювання й корекції знань, вмінь та навичок; 6) комбінований урок.

На основі такої класифікації чіткіше можна усвідомити ознаки системи уроків: 1) цілеспрямованість на засвоєння кінцевих результатів навчання з

даної теми; 2) наступність між уроками; 3) відповідність послідовності й змісту уроків логіці засвоєння даного матеріалу; 4) неперервність впливу на знання, вміння й навички, що формуються; 5) рівномірність розподілу в межах системи уроків трудових завдань різного цільового призначення, технічних засобів навчання, засобів мотиваційного і розвивального стимулювання.

Щоб забезпечити цілісність навчально-виховного процесу на уроках трудового навчання, необхідно застосовувати всі перераховані вище типи уроків. Це особливо важливо під час впровадження нових програм з трудового навчання, де можуть бути й уроки засвоєння знань, коли учні розробляють і обґрунтовують творчий проект, визначають його економічні, екологічні та інші характеристики, а також уроки формування практичних умінь і навичок де йде процес розроблення власної конструкції виготовлення виробу і т.д.

Для формування умінь творчо застосовувати знання, уміння та навички у комплексі, що дуже важливо під час розробки творчих проектів, виділяються уроки застосування знань, умінь і навичок. Такий тип уроків також характерний і під час виконання різних лабораторно-практичних робіт.

Наприклад, учні під час занять у майстерні опанували технологією обробки деревини пилянням, струганням, свердлінням. Необхідно навчити їх застосовувати ці навички в комплексі. Це можливо тільки на спеціальному уроці застосування знань, що має свої конкретні завдання і специфічну структуру.

Урок узагальнення й систематизації має основну дидактичну мету – приведення засвоєних учнями понять у струнку систему, що передбачає розкриття й засвоєння зв'язків і відносин між її елементами. Кінцевим результатом засвоєння таких систем знань є свідоме оволодіння основними теоріями і провідними ідеями навчального предмета основами відповідної галузі науки.

До комбінованих у запропонованій нами технології ми відносимо такі уроки: на яких ставляться і реалізуються дві чи кілька рівноцінних дидактичних цілей: наприклад, засвоєння знань і застосування їх учнями, засвоєння знань і формування умінь і навичок застосування їх у нестандартних умовах. Подібних комбінацій може бути багато. Комбінований урок – досить таки поширений тип уроку трудового навчання.

Аналіз змісту нових програм свідчить, що в шкільній практиці повноцінне право матимуть всі типи уроків трудового навчання передбачених даною класифікацією.

Останнім часом зроблено чимало спроб удосконалити побудову уроків як форми організації навчання застосовуючи так звані нестандартні уроки, а саме: урок – вікторину, урок – змагання, урок – конкурс, урок – громадський захист проектів, інтегрований урок тощо.

2.3 Визначення структури уроку

Особливо важливим для чіткої організації навчально-виховного процесу є правильне визначення структури й методики уроків різних типів. У поняття “структура уроку” як цілісного об’єкта вкладається три ознаки: зміст (із яких елементів чи етапів складається урок), послідовність (у якій послідовності ці елементи включаються в заняття) і зв’язок (як вони взаємозалежні).

Універсальної, жорсткої структури уроку, придатної для всіх випадків організації трудового навчання бути не може. Однак, зрозуміло, що урок не будується стихійно хоча досвідчений вчитель нерідко імпровізує, якщо цього вимагають обставини. Структура, тобто послідовність частин, елементів кроку, перед усім залежить від мети, типу і змісту. Тому для трудового навчання характерна багатоваріантність структури уроків.

Наприклад, комбінований урок нерідко будується за жорсткою схемою: 1) актуалізація опорних знань і досвіду учнів; 2) повідомлення теми, мети і завдань уроку, мотивація навчально-трудової діяльності учнів; 3) вивчення нового матеріалу; 4) первинне закріплення; 5) практична робота; 6) підбиття підсумків. Чи завжди доцільна така побудова уроку? В одних випадках вона буде оптимальною, а в інших повна послідовність усіх етапів буде недоречною.

Урок засвоєння нових знань має таку структуру: 1) актуалізація опорних знань і досвіду учнів; 2) повідомлення теми, мети і завдань уроку, мотивація навчально-трудової діяльності учнів; 3) вивчення нового матеріалу; 4) первинне закріплення; 5) підбиття підсумків.

Урок формування практичних умінь і навичок передбачає наступну послідовність його проведення: 1) повідомлення теми, мети і завдань уроку, мотивація навчально-трудової діяльності; 2) актуалізація опорних знань і досвіду учнів; 3) практична робота; 4) підбиття підсумків.

Варто зазначити, що в умовах використання інтерактивних методик в процесі трудового навчання, назви і послідовність деяких етапів уроку можуть змінюватися.

Пропонуємо загальну орієнтовну схему комбінованого типу уроку, за якою практикант може планувати процес трудового навчання.

Тема уроку

Мета уроку

Обладнання, матеріали, інструменти

Тип уроку (визначається відповідно до головної дидактичної мети)

План уроку

1. Організаційна частина

2. Актуалізація опорних знань та життєвого досвіду учнів (або повторення раніше вивченого матеріалу)
3. Повідомлення теми, мети та завдань уроку (очікуваних результатів)
4. Мотивація навчально-трудої діяльності учнів
5. Вивчення нового матеріалу
6. Закріплення вивченого матеріалу
7. Практична робота
8. Заключна частина

Хід уроку

1. Організаційна частина

- перевірка присутності учнів на занятті
- призначення чергових
- перевірка наявності спецодягу

2. Актуалізація опорних знань та життєвого досвіду учнів

3. Мотивація навчально-трудої діяльності учнів

- коротко обгрунтовуються актуальність теми уроку, її значення, формується інтерес до її вивчення

4. Повідомлення теми, мети та завдань уроку

- оголошується і записується тема уроку, формулюється дидактична мета і конкретизуються завдання навчально-трудої діяльності

5. Вивчення нового матеріалу

- стислий конспект

6. Практична робота

6.1. Зміст завдання (або проблеми згідно якої діти розробляють проект)

6.2. Вступний інструктаж

- звернути увагу на ... (технологічність і послідовність дотримання спроектованої технології у виготовленні виробу тощо)
- вказати на найбільш поширені помилки
- нагадати про дотримання правил ТБ

6.3. Поточний інструктаж

- контроль якості виконуваних робіт
- вказати на недоліки в роботі і шляхи їх усунення

6.4. Заключний інструктаж

- короткий аналіз виконаної роботи
- акцентувати увагу на важливість наукової організації робочого місця (своєчасне його прибирання, догляд за інструментом після роботи тощо)

7. Заключна частина

- рефлексія
- аналіз кращих робіт учнів

- мотивація оцінок, оцінювання виконаної роботи
- контроль прибирання робочих місць
- робота із щоденниками (виставлення оцінок, повідомлення домашнього завдання).

2.4 Самоаналіз уроку

Для удосконалення уроків трудового навчання надзвичайно важливим аспектом є вироблення в учителів здатності до здійснення самоаналізу своєї педагогічної діяльності. В.О. Сухомлинський неодноразово підкреслював, що один з секретів педагогічної творчості й полягає в пробудженні вчителя до пошуку, до аналізу власної роботи “хто намагається розібратися в хорошому й поганому на своїх уроках, в своїх стосунках з вихованцями, той вже досягнув половини успіху” /Сухомлинський В.О. 4 вид. Т.4. – К., Рад. школа. 1996.-С. 399.

Виходячи з цього надається велика увага навчання вчителя проводити самоаналіз, формувати вміння аналітичного підходу до власної діяльності, до взаємодій вчителя й учнів, до педагогічної доцільності вибору того чи іншого методу на уроці.

Пропонуємо наступну схему самоаналізу:

- Характеристика навчальних можливостей класного колективу (групи учнів) за результатами педагогічного аналізу (на основі діагностування учнів). Які особливості учнів були враховані при плануванні даного уроку?
- Який тип уроку обраний, як він пов'язаний з попереднім, який матеріал даного уроку необхідно використати в подальшому (які опорні знання, уміння та навички формував учитель?)
- Які головні завдання уроку, як вони враховувалися в процесі реалізації освітньої, розвиваючої і виховної мети?
- Чи раціонально використовувався час, чи виявилася раціональною структура уроку для вирішення головних завдань досягнення мети?
- Яке поєднання методів навчання вибрано вчителем для вивчення нового матеріалу, проведення практичної роботи й чому (пояснити на основі діагностування й прогнозування уроку)
- Як здійснюється контакт з класом та з окремими учнями, т.д., як організовувалася спільна робота вчителя й учнів, як налагоджений творчий зв'язок учень – вчитель?
- Наскільки ефективно організована робота чи використовувались елементи самоосвіти та самовиховання (наскільки доцільно була складена педагогічна інструментовка уроку; чи використовувався індивідуально-диференційований підхід у навчанні?)
- Як був організований контроль і самоконтроль за якістю знань, оцінювання об'єктів і процесу технологічної діяльності учнів?
- Чи була забезпечена цілеспрямованість, виходячи з індивідуальних особливостей дітей, оптимальна розумова діяльність учнів?

- Як вчитель попереджував і долав розумове і фізичне перевантаження учнів?
- Чи зацікавив урок учнів (чи розвивалася пізнавальна й трудова активність дитини)?
- Як створювався емоційний настрій учнів, проблемні та проблемно-пошукові ситуації для глибини засвоєння матеріалу?
- Чи використовувалися правила педагогічної етики, норми взаємовідносин вчителя й учня?
- Як елементи, етапи, форми, методи були найбільш вдалимими? Що з прогнозованого не вдалося, чому?
- Як працювати над подоланням відмічених недоліків? Яка потрібна допомога з боку колег, адміністрації, методичних служб?

Буцімто й громіздка схема, але вона як показує досвід, є зручною для підготовки вчителя до уроку, для виявлення позитивного й недоліків, для вироблення творчого ставлення до своєї праці, для аналізу діяльності практиканта з боку колег, керівників практики.

2.5 Поради студентам, які готують пробні уроки

1. Вчитайся в розділ програми, який необхідно вивчити на даному уроці.
2. Приклади зусилля, щоб поглиблено засвоїти матеріал цього розділу, питання теми.
3. Уяви колектив даного класу, на одну мить намалюй конкретних учнів.
4. Постав розвиваючі і виховуючі завдання, запиши обладнання.
5. Проаналізуй навчальний матеріал.
6. Знаючи психологію учнів даного віку, визначає їх шлях досягнення поставленої мети.
7. Вибери найрезультативніші методичні прийоми роботи на уроці.
8. Співстав ці прийоми зі своїми можливостями, визнач свої дії на уроці.
9. Продумай структуру, хід уроку, склади конспект.
10. Повтори про себе або в голос вузлові пункти, запитай себе: ти готовий до уроку?

ПАМ'ЯТАЙТЕ:

Кожен урок повинен вчити думати, відчувати, діяти.

Головне на уроці – робота учнів.

Справжній інтерес до навчання виникає в учнів не тільки від захоплюючої розповіді вчителя, а й у результаті успішної діяльності самих учнів.

Хороший урок – це результат власних роздумів, власної творчості вчителя.

2.6 Умови підбору оптимальних методів навчання

Підбір методів навчання проводиться з урахуванням наступного:

- закономірностей і принципів навчання;

- мети і завдання уроку;
- змісту уроку;
- ступеня складності навчального матеріалу;
- рівня підготовки класу, характеристики учнів класу;
- порівняльної характеристики можливостей, сильних і слабких сторін різних методів навчання;
- можливостей навчально-технічної бази трудового навчання;
- системи або систем трудового навчання, на основі яких будується дане заняття;
- відведеного навчального часу на вивчення конкретної теми;
- особливостей виробничого оточення школи та інших зовнішніх факторів;
- можливостей самого вчителя його особистих якостей.
-

2.7 Схема – алгоритм перевірки доцільності підібраних методів навчання

- 1) Який шлях для досягнення поставленої мети доцільний: індуктивний чи дедуктивний?
- 2) Забезпечує чи ні підібраний метод проблемну постановку завдання і відповідне її рішення?
- 3) Який можливий рівень проблем? Відповідає він чи ні рівню розвитку, підготовленості учнів?
- 4) Чи є в наявності засоби, які необхідні для вирішення завдань даними методами, способами навчання? Чи можливо забезпечити їх наявність?
- 5) На скільки діяльність учнів буде самотійною? Яка допомога вчителя їм необхідна?
- 6) На скільки характер діяльності учнів буде продуктивний?
- 7) Чи забезпечує вибрана форма організації праці учнів успішному вирішенню навчальних завдань даними методами?
- 8) Чи буде забезпечений само- і взаємоконтроль учнів в процесі вирішення завдань? Чи можливе використання продуктивних методів контролю діяльності учнів?
- 9) Чи можливе інакше поєднання видів діяльності учнів і засобів навчання, контролю? Чи оптимально вибрано це поєднання?
- 10) Чи буде стимулюватися творча активність учнів в процесі вирішування завдань даними методами?
- 11) Достатньо чи ні є часу для вирішення завдань вибраними методами?
- 12) Чи є можливості оперативного коректування вчителем навчального процесу на протязі заняття у випадку необхідності?

РОЗДІЛ 3. ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ В ПРОЦЕСІ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ.

3.1. Сутність інтерактивного навчання.

Традиційна система уміння, за якої школярі виступали об'єктом роботи учителя і повинні були відтворити певну суму знань, вже не може бути ефективним методом для досягнення навчальних цілей. Засвоєння знань завершується утворенням відповідних понять та вмінь, які у свою чергу мають бути включені до системи через *практичну* діяльність учнів. Лише за таких умов засвоєні знання будуть свідомо використані в реальних життєвих умовах. Проте репродуктивний характер навчальної діяльності, у ході якого відбувається звичайне запам'ятовування і відтворення певного об'єму інформації створює фрагментарні знання, які в подальшому не знаходять свого подальшого використання. Крім того, лише відтворення знань обмежує учнів у формуванні таких узагальнених вмінь, як аналіз, синтез, оцінювання та ін., що є передумовою розвитку навичок високого рівня, коли учні засвоюють не тільки знання, а й способи оперування ними, методи, що допомагають здобувати їх.

У зв'язку з цим, все більшого поширення набувають педагогічні технології, за яких учнів навчають творчо та критично мислити, працювати в групі над проблемою, рефлексувати з приводу результатів виконаної роботи, планувати власну діяльність, здійснювати аналіз об'єктів, процесів чи явищ. Учні обмірковують чи висловлюються з приводу отриманих результатів, ставлять запитання і відповідно виявляють готовність до планування подальшої роботи. Такий *практичний* підхід до процесу пізнання дає змогу учителю привчати учнів до виділення засвоєваних знань в цілісну систему. Зрозуміло, що учні в цьому випадку діють як суб'єкти процесу пізнання, співпрацюють з учителем та один з одним, розуміють, що вони роблять і для чого.

Модель навчання, за якої учні стають активними співучасниками власного процесу пізнання називають *інтерактивною*. Дослівно „інтерактив” з англійської мови означає - здатний до взаємодії чи діалогу. Суть такого навчання полягає в тому, що учні перетворюються на активних учасників навчального процесу, вступають в співпрацю з учителем та однокласниками. На інтерактивному уроці учитель використовує спеціальні інтерактивні прийоми, які дозволяють йому залучати до роботи більшу частину класу, ніж за традиційних активних чи пасивних методів навчання.

Отже, за інтерактивної моделі активну участь у процесі пізнання беруть всі без виключення його учасники. Саме в цьому розумінні інтерактив визначається як *практичне* навчання. Практика полягає в тому, що учні, які знаходяться в інтерактивному середовищі вже не можуть залишатись пасивними *спостерігачами* навчального процесу, а, навпаки, стають активними його *співучасниками*. Тому перед учителем постають нові завдання на відміну від традиційних. По-перше, учень перетворюється з об'єкта процесу пізнання на суб'єкта. За таких умов він повинен бути мотивованим до процесу пізнання, розуміти, що хоче він і що очікує від

нього учитель. Крім мотивації, учень мусить чітко усвідомлювати кінцевий результат власної навчальної діяльності з метою її корекції і планування. По-друге, активна участь суб'єкта передбачає володіння ним необхідною кількістю методів, за допомогою яких можна навчатись і навчати інших. Як показує шкільний досвід ці два положення є найбільш суттєвими з точки зору методики, обумовлюють перегляд традиційної моделі навчання, як в практиці учителя безпосередньо на уроці, так і під час підготовки до уроку, що має відповідно відображатись на його структурі та методиці проведення.

3.2. Інтерактивний урок трудового навчання.

Досвід учителів трудового навчання, які впроваджують інтерактивні технології переконує, що інтерактивна практика повинна застосовуватись під час розробки форми майбутнього виробу, пошуку необхідної інформації, оцінювання результатів роботи чи складання подальшого плану дій.

Отже, інтерактивний урок трудового навчання може не передбачати у своєму змісті практичної роботи учнів. Навпаки, *інтерактивна взаємодія всіх учасників проекту є дієвим засобом для виконання робіт, які передують виготовленню виробу – художнього конструювання, розробки чи вдосконалення конструкцій, складання ескізу, добір матеріалів, інструментів тощо.*

Перед тим як розглянути принципіві положення інтерактивного уроку трудового навчання та відповідні рекомендації, щодо його проведення вкажемо на основні ознаки технологічної освіти.

Слід зазначити на які технологічні питання необхідно звернути увагу учителю готуючись до інтерактивного уроку:

- усвідомлення учнями практичних завдань уроку (*Що треба зробити?*);
- особиста зацікавленість учнів до навчального матеріалу, щире прагнення довести розпочату справу до кінця (*Для чого нам це треба? Що для цього потрібно знати та вміти?*);
- як зробити так, щоб ініціатива учнів у навчально-трудої діяльності на уроці не перешкоджала учителю у досягненні навчальних завдань?

Отже, підсумовуючи, треба відзначити, що *діяльність учителя в у-умовах технологічної освіти має бути чітко структурованою та спланованою.* У зв'язку з цим розглянемо структуру інтерактивного уроку трудового навчання та відповідні вимоги до його проектування.

Оскільки урок - це не лише форма організації навчально-виховної діяльності у вигляді співпраці учнів та учителя але й *творча* його робота. Тому вкажемо лише основні структурні елементи уроку, які створюють передумови для впровадження інтерактивних технологій навчання і залишають місце для творчої роботи учителя. Серед таких елементів є наступні:

- тема і мета уроку;
- актуалізація опорних знань та життєвого досвіду учнів;
- очікуваний навчальний результат;
- мотивація навчально-трудої діяльності учнів;
- рефлексія учнів.

Для сучасного, технологічного, навчання важливо усвідомити, що основна навчальна мета уроку має бути сформульованою для учнів (як суб'єкта навчального процесу), і *може* бути їм повідомлена. Виховну і розвиваючу мету уроку учитель формулює для себе, і відповідно ця частина мети учням не повідомляється.

Наступним важливим етапом інтерактивного уроку є **актуалізація опорних знань та життєвого досвіду учнів**. Мета даного етапу - активізувати увагу учнів через наявні у них знання, які вони отримали на уроках з основ наук чи життєвого досвіду. Суттєвою ознакою даного етапу є активне висловлювання учнів – говорити повинні діти, а учитель більше слухати, робити акцент на тих відповідях, які наближають учнів до теми і завдань уроку. Вдало проведена актуалізація завершується підсумком, котрий проводить учитель або учитель спільно з дітьми.

Очікуванні навчальні результати визначають на основі навчальної мети. Якщо учні не знають чи не розуміють, що від них очікує вчитель, то вони вже не можуть бути достатньо активними чи інтерактивними учасниками власного процесу пізнання. Звідси наступні технологічні вимоги:

- очікуванні результати мають бути короткими і максимально зрозумілими для кожного учня;

- під час повідомлення учитель мусить забезпечити зворотній зв'язок з класом.

- не варто перевантажувати урок завданнями, адже їх необхідно досягти. Тому їх кількість і зміст повинні бути реальними і посильними для учнів;

- очікуванні результати уроку формулюються для учнів, а не для вчителя.

Тому в конспекті уроку їх слід зазначити у вигляді дієслів: визначити, обґрунтувати, називати, пояснювати тощо;

- в підсумках уроку учитель знову повертає учнів до завдань уроку. Тут, важливо, щоб учні назвали, які завдання було виконано, а які ні.

Оскільки технологічна освіта передбачає кінцевий (запланований) результат, то учителю необхідно планувати свою роботу так, щоб передбачити інтерактивний *вибір* учнів. Під час традиційного навчання такої проблеми не виникало, оскільки учитель мав авторитарне рішення, стосовно того, що саме потрібно знати і вміти учням. Інструмент, завдяки якому розв'язується вказана проблема є **мотивація** навчально-трудої діяльності учнів. Під час мотивації важливо переконати школярів *для чого* їм потрібно виконувати дану роботу, засвоювати відповідні знання, уміння і т.д. Мотивацію необхідно розуміти як „рушійну силу” навчального процесу, своєрідне „паливо” для „двигуна” інтерактивного уроку. З цією метою можуть бути використані методи, що створюють проблемні ситуації, викликають у дітей подив, здивування, збуджують інтерес до теми проекту тощо.

Чи не найбільш ваговою частиною інтерактивного уроку є його **підсумок** - усвідомлення результатів виконаної роботи. Учитель виступає тут лише рівноправним співучасником навчального процесу. Таку технологічну вимогу можна реалізувати, якщо учитель створить умови для рефлексії учнів.

Рефлексія - це діяльність людського мислення спрямована на осмислення знань, аналіз його змісту і методів пізнання, своїх дій, самопізнання.

Рефлексія, для учителя, виступає одним з інструментів, завдяки якому можна більш повно залучити учнів до процесу розвитку їхнього мислення як конкретно-дійового так і наочно-образного та абстрактного.

З точки зору методики *рефлексія - це усвідомлення учнями результатів власної діяльності на уроці*. Вказаний етап можна провести за такою схемою: учитель пропонує учням порівняти заплановані завдання уроку з одержаними результатами, встановити зв'язок між тим, що вже відомо для виготовлення об'єкту проектування, і тим, що необхідно ще зробити чи яких набути знань, умінь щоб реалізувати проект. У цій частині учитель через продумані наперед запитання з'ясовує:

- зміст виконаної учнями роботи;
- учні порівнюють реальні результати з тією метою і завданнями, які повідомлялись на початку уроку;
- чому отримали саме такий результат а не інший?
- що потрібно змінити для успішної реалізації проекту?

Підсумовуючи слід відзначити, що структурні елементи інтерактивного уроку спрямовані на те, щоб перевести учня від об'єкт- суб'єктної моделі навчання до суб'єкт-суб'єктної. Учитель повинен прагнути до того, щоб перекласти відповідальність за успішне досягнення навчальних завдань на учнів. Це не означає, що педагог бездіяльно спостерігає за роботою класу. Основні зусилля учителя на інтерактивному уроці повинні бути спрямовані на реалізацію основних чотирьох його структурних елементів, які виступають найбільш дієвими засобами для керівництва інтерактивною грою учнів в досягненні *запланованих* результатів:

- актуалізацію опорних знань та життєвого досвіду учнів (в інтерактиві обговорити „Що знаємо з даного питання?“);
- повідомлення завдань чи очікуаних навчальних результатів (учитель може обговорити питання, наприклад: „Про що треба дізнатись, щоб виготовити запланований виріб?“);
- навчально-трудова мотивація („Для чого нам це потрібно?“ „Де можна це застосувати?“);
- рефлексії („Чи досягли запланованих результатів?“ „Про що треба ще дізнатись, щоб виконати заплановане?“).

Практичний досвід роботи у школі провідних учителів трудового навчання засвідчує, що успішна реалізація вказаних етапів уроку, створює сприятливі умови для впровадження інтерактивних методик навчання. І навпаки, використання інтерактивних методів без належної підготовки учнів (через повідомлення завдань, мотивації, рефлексії) не дає підстав говорити про його ефективність, навіть називати такий урок „інтерактивним” можна лише умовно.

3.3. Інтерактивні методи навчання технологій.

Інтерактивні методи трудового навчання передбачають використання таких способів, які спрямовані головним чином не на викладання готових

знань і їх відтворення, а на самостійне оволодіння учнями знань в процесі активної взаємодії. Інтерактивні методи засновані на принципах взаємодії, активності учнів, опорі на груповий досвід, обов'язковому зворотному зв'язку.

Методи інтерактивного навчання, залежно від кількості учасників, можна поділити на дві великі групи: *групові* (передбачають взаємодію учасників малих груп: на практиці від 2 до 6-ти осіб); *фронтальні* (передбачають спільну роботу та взаємонавчання усього класу). Час обговорення у малих групах – 3-5 хвилин, виступ – 3 хвилини, виступ при фронтальній роботі – 1 хвилина.

Найбільш важливим є підхід О. Пометуна, Л. Пироженко, які визначають 4 групи інтерактивних методів:

- методи кооперативного навчання;
- методи колективно-групового навчання;
- методи опрацювання дискусійних питань.

Розглянемо сутність інтерактивних методів кооперативного навчання. До них належать: робота в парах («один проти одного», «один-вдвох-всі разом», «думати, працювати в парі, обмінятися думками»); ротаційні (змінювані трійки; «два-чотири-всі разом»; карусель; робота в малих групах («діалог», «синтез думок», «спільний проект», «пошук інформації», «коло ідей» (або «Раунд Робін», або «кругова система»)); акваріум.

Метод **«робота в парах»** передбачає, що учні працюють в парах, виконуючи завдання. Парна робота вимагає обміну думками і дозволяє швидко виконати вправи, які в звичайних умовах є часомісткими або неможливими (обговорити подію, твір, взагалі інформацію, вивести підсумок уроку, події тощо, взяти інтерв'ю один в одного, проанкетувати партнера). Після цього один з партнерів доповідає перед класом про результати.

Метод **«робота в трійках»** являє собою ускладнену роботу в парах. Найкраще в трійках проводити обговорення, обмін думками, підведення підсумків чи навпаки, виділення несхожих думок.

Метод **«змінювані трійки»** дещо складніший: всі трійки класу отримують одне й те ж завдання, а після обговорення один член трійки йде в наступну, один в попередню і ознайомлює членів новостворених трійок з набутокм своєї.

Метод **«2+2=4»** передбачає, що дві пари окремо працюють над вправою протягом певного часу (2-3 хвилини), обов'язково доходять до спільного рішення, потім об'єднуються і діляться набутиим. Як і в парах, необхідним є консенсус. Після цього можна або об'єднати четвірки у вісімки, або перейти до групового обговорення.

Метод **«карусель»** передбачає, що учні розсаджуються в два кола - внутрішнє і зовнішнє. Внутрішнє коло нерухоме, зовнішнє рухається. Можливі два варіанти використання методу - для дискусії (відбуваються «попарні суперечки» кожного з кожним, причому кожен учасник внутрішнього кола має власні, неповторювані докази), чи для обміну інформацією (учні із зовнішнього кола, рухаючись, збирають дані).

Метод **«робота в малих групах»** характеризується розподілом ролей: «спікер» - керівник групи (слідкує за регламентом під час обговорення, зачитує завдання, визначає доповідача, заохочує групу до роботи), «секретар» (веде записи результатів роботи, допомагає при підведенні підсумків та їх виголошенні), «посередник» (стежить за часом, заохочує групу до роботи), «доповідач» (чітко висловлює думку групи, доповідає про результати роботи групи).

Можливим є виділення експертної групи з сильніших учнів. Вони працюють самостійно, а при оголошенні результатів рецензують та доповнюють інформацію.

Метод **«акваріум»**, передбачає, що одна мікрогрупа працює окремо, в центрі класу, після обговорення викладає результат, а решта груп слухає, не втручаючись. Після цього групи зовнішнього кола обговорюють виступ групи і власні здобутки.

Наступну групу інтерактивних методів представляють **методи колективно-групового навчання**. До них належать: обговорення проблеми в загальному колі; «мікрофон»; «незакінчені речення»; «мозковий штурм»; «навчаючи - учусь»; «ажурна пилка»; аналіз ситуації (case - метод); вирішення проблем. Розглянемо окремі з них. Метод **«велике коло»** характеризується тим, що учні сидять по колу і по черзі за бажанням висловлюються з приводу певного питання. Обговорення триває, поки є бажання висловитися. Вчитель може взяти слово після обговорення.

Метод **«мікрофон»** - це різновид великого кола. Учні швидко по черзі висловлюються з приводу проблеми, передаючи один одному уявний «мікрофон».

Метод **«незакінчені речення»** являє ускладнений варіант великого кола: відповідь учня - це продовження незакінченого речення типу «можна зробити такий висновок...», «я зрозумів, що...».

Метод **«мозкового штурму»** полягає в тому, що всі учні по черзі висловлюють абсолютно всі, навіть алогічні думки з приводу проблеми. Висловлене не критикується і не обговорюється до закінчення висловлювань.

Мета «мозкового штурму» чи «мозкової атаки» в тому, щоб зібрати якомога більше ідей щодо проблеми від усіх учнів протягом обмеженого періоду часу.

Метод **«навчаючи - учусь»** використовується при вивченні блоку інформації або при узагальненні та повторенні вивченого. Він дає можливість учням взяти участь у передачі своїх знань однокласникам. Використання цього методу підвищує інтерес до навчання.

Ажурна пилка використовується для створення на уроці ситуації, яка дає змогу учням працювати разом для засвоєння великої кількості інформації за короткий проміжок часу. Ефективна і може замінити лекції у тих випадках, коли початкова інформація повинна бути донесена до учнів перед проведенням основного (базисного) уроку або доповнює такий урок. Заохочує учнів допомагати один одному вчитися, навчаючи.

Аналіз дилеми (проблеми) передбачає обговорення учнями в колі певної дилеми (простіше) чи проблеми (складніше, бо поліваріантно). Кожен каже варіанти, що складаються внаслідок вибору. Найкраще давати завдання вибору з особистісним сенсом (наприклад, «чи платити податки, якщо країна не здатна їх правильно розподілити?»).

Метод **«мозайка»** поєднує і групову, і фронтальну роботу. Малі групи працюють над різними завданнями, після чого переформовуються так, щоб у кожній новоствореній групі були експерти з кожного аспекту проблеми (наприклад, кожна первинна група аналізувала один вірш Т. Шевченка, після переформування перша нова група повинна узагальнити тематику всіх опрацьованих віршів, друга - ідейне навантаження, третя - образи, четверта - форму).

Case-stady (пер. з англ. мови) - метод, в основі якого лежить аналіз конкретних практичних ситуацій. Використання цього методу передбачає перехід від методу накопичення знань до діяльнішого, практико-орієнтаційного підходу відносно реальної діяльності учня. Мета цього методу - навчити учнів аналізувати інформацію, виявляти ключові проблеми, вибирати альтернативні шляхи рішення, оцінювати їх, знаходити оптимальний варіант і формулювати програми дій. При розробці конкретних ситуацій особливо важливо те, що тут пов'язується індивідуальна робота з проблемною ситуацією і групове обговорення пропозицій, підготовлених кожним членом групи. Це дозволяє учням розвивати навички групової роботи.

Третя група інтерактивних методів - **це методи ситуативного моделювання**. До них відносять: симуляції або імітаційні ігри, рольові ігри: спрощене судове слухання; громадські слухання; розігрування ситуацій за ролями («Рольова гра», «Програвання сценки», «Драматизація»).

Рольові ігри - це розігрування конкретної життєвої ситуації за ролями. У рольовій грі учень навчається через свій досвід та почуття. Рольові ігри допомагають формувати в учнів такі якості, як комунікативні здібності, самостійність мислення і ін. Вони проходять в формі групового мисленнєвого пошуку, що потребує залучення в комунікацію всіх учасників гри.

Симуляції (або імітаційні ігри) - це своєрідні рольові ігри з використанням чітко визначених (за законом або традиціями) відомих ролей та кроків, які повинні здійснити виконавці. Симуляції розвивають у дітей уяву та навички критичного мислення, сприяють застосуванню на практиці вміння вирішувати проблеми. Регламент симуляції будується за сценарієм, який збігається з проведенням такої процедури в реальному житті. На таких уроках учитель не дотримується чітких етапів навчального процесу, методів, традиційних видів роботи

Методи опрацювання дискусійних питань—включають: метод ПРЕС; «займи позицію»; «зміни позицію»; «неперервна шкала думок» («Континуум», «Нескінченний ланцюжок»); дискусія; дискусія в стилі телевізійного ток-шоу; оцінювальна дискусія; дебати.

Метод ПРЕС навчає учнів виробляти й оформлювати аргументи, висловлювати думки з дискусійного питання у виразній і стилістичній формі, переконувати інших.

Займи позицію демонструє різноманіття поглядів на проблему, що вивчатиметься, або після опанування учнями певною інформацією з проблеми й усвідомлення ними можливості протилежних позицій щодо їх вирішення.

Метод «**зміни позицію**» є подібним до попереднього. Він також дає можливість обговорити дискусійні питання за участі всіх учнів. Метод дозволяє стати на точку⁷ зору іншої людини, розвішати навички аргументації, активного слухання.

Неперервна школа думок - одна з форм обговорення дискусійних питань, метою якої є розвиток в учнів навичок прийняття особистого рішення та вдосконалення вміння аргументувати свою думку.

Дискусія - це широке публічне створення якомусь спірному питанню. Вона є важливим засобом пізнавальної діяльності, сприяє розвитку критичного мислення учнів, дає можливість визначити власну позицію, формує навички аргументації та відстоювання своєї думки.

3.4. Орієнтовні плани-конспекти уроків з обслуговуючої праці.

УРОК № ____

ДАТА _____

КЛАС 5

Тема. Стислі відомості про текстильні волокна. Виготовлення тканини.

Мета: узагальнити знання учнів про види текстильних волокон, формувати уявлення про процес виробництва тканини; навчити розпізнавати лицьовий і виворітний боки тканини; виховувати акуратність під час виконання практичних робіт.

Обладнання: колекції тканин, пряжі, волокон, таблиця «Види текстильних волокон», колекції: «Льон», «Бавовна», «Вовна» і «Шовк».

Інструменти і матеріали: зразки тканин, клей, ножиці, аркуш паперу формату А4, лінійка, олівець.

Основні поняття: текстильні волокна — натуральні (бавовна, льон, вовна, шовк), хімічні (лавсан, нітрон, капрон); пряжа; нитка основи, нитка піткання, пруг, лицьовий і виворітний боки тканини.

Тип уроку: комбінований.

Структура уроку

- I. Організаційний момент..... хв.
- II. Актуалізація опорних знань та вмінь учнів..... хв.
- III. Мотивація навчально-трудова діяльності..... хв.
- IV. Вивчення нового матеріалу ..... хв.
  1. Види текстильних волокон.
  2. Процес виробництва тканини.
  3. Лицьовий і виворітний боки тканини.

V. Лабораторно-практична робота. Узагальнити знання про визначення лицьового й виворітного боків тканини. Розробляти колекції тканин..... ХВ.

VI. Закріплення нових знань та вмінь учнів..... ХВ.

VII. Підсумки уроку..... ХВ.

VIII. Домашнє завдання..... ХВ.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ ТА ВМІНЬ УЧНІВ

Бесіда.

1) Назвіть конструкційний матеріал, що використовують для пошиття одягу, білизняних виробів тощо.

2) Для чого використовуються тканини?

3) Чи відрізняються тканини за зовнішнім виглядом?

4) Охарактеризуйте властивості тканин.

III. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНО-ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

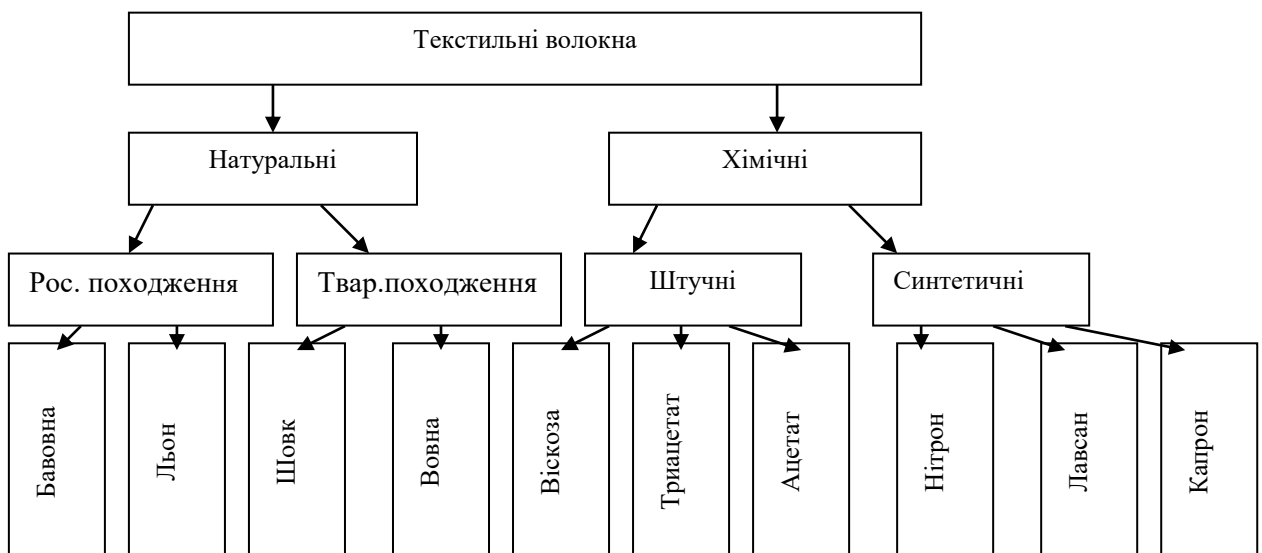
V. ВИВЧЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Види текстильних волокон.

Сировиною для виготовлення тканин є волокна — тонкі й пружні нитки. Їх називають текстильними волокнами.

За походженням текстильні волокна поділяються на натуральні та хімічні.

Ознайомити учнів із видами волокон, використовуючи таблицю «Види текстильних волокон», колекцію волокон, ілюстрацій. Пояснити різницю між натуральними та хімічними волокнами, використовуючи схему.

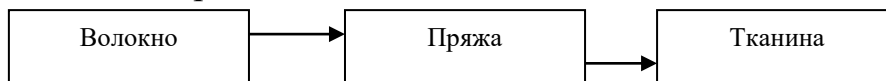

Бесіда.

- 1) Що є сировиною для одержання натуральних волокон?
- 2) Чи існують у природі хімічні волокна?
- 3) Які вироби виготовляють із пряжі?

2. Процес виробництва тканини.

Процес виготовлення тканини є досить складним і тривалим. Його можна розділити на кілька етапів.

Волокна надходять на прядильну фабрику, де піддаються складній обробці: їх розпушують, очищують від сміття, вичісують, витягають у тонку рівну стрічку — рівницю. Рівницю скручують у суцільну нитку — пряжу. Цей процес називають *прядінням*.

Пряжа надходить на ткацьку фабрику, де з неї виготовляють тканину шляхом переплетення ниток. Цей процес називається *ткацтвом*.

Учні працюють із відповідним текстом підручника, виписуючи до зошитів визначення таких понять, як нитка основи, нитка підкання, пруг [5, с. 27-28].

Розповідь учителя.

Тканина, знята з ткацького верстата, називається суровою. Цю тканину піддають обробці, яка змінює її зовнішній вигляд і властивості: відбілюють, видаляють ворсинки, фарбують, наносять рисунок, надають блиску тощо.

3. Лицьовий і виворітний боки тканини.

Будь-яка тканина має два боки: лицьовий і виворітний. Кожному виду тканини властиві свої ознаки, за якими можна визначити лицьовий і виворітний боки.

— на лицьовому боці рисунок на тканині більш яскравий і виразний, а на виворітному — блідий і розмитий;

— у тканин із ворсом лицьовий бік ворсистий, а виворітний — гладкий;

— у тканин з блиском лицьовий бік блискучий, а виворітний — матовий;

— у гладкофарбованої тканини лицьовий бік більш гладкий, а виворітний — більш ворсистий, має петельки, кінці обірваних ниток.

IV. ЛАБОРАТОРНО-ПРАКТИЧНА РОБОТА. **Визначення лицьового й виворітного боків тканини. Складання колекції тканин**

Інструменти і матеріали: зразки тканин, аркуш паперу формату А4, клей, олівець, лінійка, ножиці.

Послідовність виконання.

- 1) Розглянути запропоновані зразки тканин.
- 2) Вибрати зразок тканини з рисунком.
- 3) Визначити лицьовий і виворітний боки.
- 4) Відрізати два шматочки тканини та приклеїти у відповідний стовпчик таблиці.
- 5) Провести аналогічне дослідження зразків тканин із ворсом, блиском, гладкофарбованої.
- 6) Заповнити таблицю-звіт про виконану роботу.

Лицьовий і виворітний боки тканини

Вид тканини	Лицьовий бік	Виворітний бік
Тканина з рисунком		
Тканина гладкофарбована		
Тканина з блиском		
Тканина з ворсом		

VI. ЗАКРІПЛЕННЯ НОВИХ ЗНАНЬ ТА ВМІНЬ УЧНІВ

Обговорення результатів практичної роботи. Кілька учнів доповідають про дослідження, обґрунтовуючи свої висновки.

VII. ПІДСУМКИ УРОКУ

Прокоментувати результати практичної роботи, виставити оцінки, продемонструвати кращі роботи, звертаючи увагу на естетичне рішення, акуратність виконання.

VIII. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Опрацювати текст підручника [5, § 7].

ДОДАТКИ

Додаток А

Навчально-методичні посібники

Для виконання завдань практики студентам рекомендовано використання такої літератури:

1. Боринець Н.І., Токарева І. П. Збірник диктантів з трудового навчання в 5-7 класах.- К., 1992.
2. Василенко Е.К., Жукова Е. Т. Карточки – задания по черчению для 7 класса.-М.: Просвещение, 1988. – 208с.
3. Верхола А.П. Читання креслень у школі: Посібник. – К., Рад. школа, 1987.- 118с.
4. Громова Г.А., Солодовников Г.М., Черепашенець Б.А. Деревообробка.
Навчальний посібник для учнів 10-11 класів серед. школи.- 2-е вид.-К.: Рад. школа, 1991.
5. Гуревич Р.С. Кросворды по трудовому обучению//Школа и производство 1989.- №9.- С. 75-77.
6. Гушулей И.Н., Рига В.В. Основы деревообработки. Пробное учебное пособие для учащихся 7-8 классов средней школы.-М.: Просвещение, 1988.- 159с.
7. Книга вчителя трудового навчання: Довідкове методичне видання /Упоряд. С. М. Дятленко. - Вид. 2-ге, доповнене. - Харків: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2006- 464с.
1. Організація трудового навчання та виховання учнів 5 – 7 класів / В.М. Медзігон та ін.- К.: Освіта, 1993.-124с.
2. Перов В.А. Лабораторно - практические работы по техническому труду: Пособие для учителя. – М.: Просвещение, 1983.-102с.
3. Програми для загальноосвітніх навчально – виховних закладів. Трудове навчання. 5-12 класи.- К.: Перун, 2005-246с
4. Терещук Б.М. Трудове навчання. Технічні види праці: підруч. для 5-8 кл.-К.: Генеза, 2008-146с.

5. Терещук Б.М. Трудове навчання. Технічні види праці 5-7 класи: Навчально-методичний посібник.-Х.: Вид-во “Ранок”, 2007-208с.
6. Трудове навчання: Навчальний посібник для 4 класу серед. школи
/В. М. Мадзігон, Г. С. Левченко, А. І. Воловиченко та ін. - К.: Рад. школа,1990.-136с.
7. Трудове навчання: Навчальний посібник для 5 класу серед. школи
/В.М. Мадзігон, Г.С. Левченко, А.І. Воловиченко та ін.- К.:Рад.школа, 1990.-210с.
8. Трудове навчання: Навчальний посібник для 6 класу серед. школи
/В.М.Мадзігон, Г.С. Левченко, А.І. Воловиченко та ін.-К.:Рад. школа, 1990.-202с.
9. Трудове навчання: Навчальний посібник для 7 класу серед. школи
/В.М. Мадзігон, Г.С. Левченко, А.І. Воловиченко та ін.-К.:Рад. школа, 1990.-198с.
10. Тхоржевський Д.О., Гетта В.Г. Проблемне навчання на уроках праці.-К.: Вища школа, 1980.-184с.
11. Інноваційні педагогічні технології у трудовому навчанні: Навч. метод. посібник / За заг. ред. О.М. Коберника, Г.В. Терещука. – Умань: СПД Жовтий, 2008. – 212 с.
12. Коберник О. Проектна технологія на уроках трудового навчання.//Тру-дове навчання. – 2008. - № 1. – С. 3-5.
13. Методика трудового навчання: проектно-технологічний підхід. Навчальний посібник / За заг. ред. О.М. Коберника, В. К. Сидоренка. – Умань: СПД Жовтий, 2008. – 216 с.
14. Навчальна програма. Трудове навчання. 5-9 класи. Нова редакція. Рекомендовано Міністерством освіти і науки України (лист від 27.08 10. № 1/11-8205)
15. Терещук А., Мелентьев О. Методи проектування // Трудове навчання.- 2008. - № 1. – С. 4-9.
16. Терещук А.І., Коберник О.М. Методика проектного навчання на уроках технічної праці у 5 класі: Методичний посібник. – Умань: УДПУ, 2009. – 102 с.
17. Ящук С. Методика навчання учнів 5 класу основ проектування під час вивчення технології обробки деревини. // Трудове навчання. – 2008. - №7. – С. 3-7.

Додаток Б

Зразок оформлення щоденника педагогічної практики

Щоденник педпрактики

з методики трудового навчання

студента (-ки) групи.....

Бродівського педагогічного коледжу

імені Маркіяна Шашкевича

.....

(Прізвище. ім'я студента)

О Б О В`Я З К И

практикантів під час проведення педагогічної практики

У період проходження практики практиканти зобов'язані:

1. Дотримуватись правил внутрішнього розпорядку школи і розпорядження керівників практики.
2. З'являтись у школу не пізніше, як за 10 хвилин до початку уроку чи заняття (за 30 хв. Тим, що проводять перші уроки)
3. Зберігати повну тишину і порядок у коридорах шкіл до кінця уроків. Стежити за неухильним додержанням правил техніки безпеки і безпеки життєдіяльності.
4. Виконувати всі види педагогічної практики, згідно з розкладом, брати активну участь в аналізі уроків і занять вести, вести щоденники практики відповідно до встановленої форми.
5. Сумлінно готуватися до проведення навчально-виховної роботи з дітьми.
6. Складати конспекти уроків і занять, погоджувати їх з учителями і затверджувати у керівника практики.
7. Бути прикладом скромності, ввічливості, дисциплінованості, організованості, працьовитості.

Студент-практикант, який проводить урок повинен:

1. Отримати тему уроку у вчителя школи не пізніше як за тиждень до дня проведення і звірити її з програмою і календарним планом.
2. Не пізніше як за 5 днів до уроку скласти його план і ознайомити з ним вчителя і керівника практики.
3. Скласти конспект уроку, узгодити його з вчителем і керівником практики на консультації за 2 дні до уроку.
4. Здати конспект для підпису керівнику практики і вчителю за 1 день до проведення уроку.

Схема оформлення аналізу уроку

..... (дата)

Трудове навчання, ... клас

Тема. ....

Мета. ....

Вчитель (практикант) ..... (піб)

Хід уроку	Аналіз уроку
Практикант повинен описати дії вчителя і учнів, записувати всі питання до учнів, тему, план і завдання уроку, рисунки, креслення, схеми виконані вчителем, учнями тощо. (Що зроблено на уроці?)	Практикант повинен дати оцінку діям вчителя і учнів, відповісти на питання схеми аналізу уроку. (Як зроблено?)

Висновок: У висновку даються відповіді на питання згідно схеми аналізу і завдань спостереження.

Схема аналізу комбінованого уроку

I. Організація учнів

1. Як була проведена перевірка відсутності учнів та готовності їх до уроку.
2. Чи зумів вчитель настроїти дітей на роботу?

II. Перевірка вивченого матеріалу

1. Які форми і методи перевірки знань використав вчитель на уроці?
2. Чи є питання для учнів легкими і однозначними?
3. Дати характеристику відповідей учнів
4. Чи об'єктивно виставлені оцінки?
5. Чи проводилась мотивація виставлення оцінок?

III. Вивчення нового матеріалу

1. Які методи навчання використав вчитель при вивченні матеріалу?
2. Чи була проведена актуалізація опорних знань?
3. Мова вчителя.
4. Використання наочних посібників.
5. Чи вдалося вчителю зацікавити дітей?
6. Чи використав проблемність в навчанні?
7. Чи був проведений підсумок вивченого матеріалу?

IV. Вступний інструктаж

1. Дати характеристику трудовому завданню:
  - чи є воно посилюючим для учнів, чи викликає інтерес в учнів
  - чи відповідає зміст роботи темі, що вивчається?
  - чи поставлено чітко завдання на практичну роботу?
2. Як вчитель обговорював типові помилки і хід роботи з учнями?
3. Яке місце в інструктажі зайняло повторення правил техніки безпеки?
4. Яке місце займали учні в інструктажі:
  - чи були вони тільки пасивними слухачами?
  - чи залучались вчителем до вирішення деяких питань?

V. Самостійна робота учнів

1. Які форми організації праці використав вчитель?
2. Які помилки допускались учнями?
3. Чи були ці помилки типовими і як реагував на них вчитель?
4. Чи проводились поточні інструктажі?
  - Чи були сплановані і своєчасні?
  - Чи передбачав вчитель додаткові завдання для сильних учнів?
  - Чи достатньо уваги було приділено набуттю учнями навиків самоконтролю?

VI. Заключний інструктаж.

1. Наскільки глибоко і повно були підведені підсумки заняття.
2. Чи демонстрував вчитель типові помилки, краці і невдалі вироби.?

VII. Прибирання робочих місць

1. Якість прибирання місць і чіткість організації прибирання вчителем.
2. Час прибирання.

VIII. Висновок.

З яких елементів складається урок? Тип уроку. Основні недоліки проведення уроку. Найяскравіші етапи уроку. Чи досягнута мета уроку, яку поставив вчитель? Пропозиції щодо покращення уроку.

Додаток В

Зразок підпису зошита для конспектів проведених уроків і занять

Конспекти уроків і занять
проведених студентом групи .....
Бродівського педагогічного коледжу
імені Маркіяна Шашкевича
.....
(Прізвище, ім'я студента)

ПРИКЛАДИ ІГОР

Знайди за описом

Треба знайти серед інструментів та матеріалів ті, що відповідають опису. Наприклад: – невеличка, металева, з вушком (голка) – її у вушко просили, строчи і душу весели (нитка) – без рук, без ніг під лавку – приг (клубок)

Чарівна скринька

Потрібно знайти серед запропонованих інструментів та матеріалів необхідні та пояснити їх призначення. Гру використовують при вивченні інструментів та матеріалів необхідних для виконання будь-яких робіт (шиття, в'язання, вишивки, приготування їжі та ін.).

Склади слово (кресвордина)

Слова розрізані на літери, які роздаються граючим, Перший гравець викладає: слово, а інші по черзі від цього слова викладають свої слова (за темою уроку) 10 Змагання по викреслюванню У списку слів треба викреслювати слова, що належать до названої групи (наприклад: кухонний посуд, машинні шви). Слово, що залишиться і є ключовим у вивченні будь-якої теми. Гру застосовують для повторення вивченої теми та актуалізації знань учнів.

Склади речення

Учні отримують декілька карток, на яких написані слова. За певний час треба скласти з окремих слів речення. Серед карток одна зайва. Наприклад: довжину виробу вимірюють по лінії середини спинки від сьомого шийного хребця до рівня бажаної довжини виробу. Серед карток була ще картка із словом "рукава".

Перевір себе

Для гри необхідні лінійка та сантиметрова стрічка. Учасники за допомогою окоміра визначають розмір будь-якої деталі та перевіряють себе. Наприклад: визначити ширину коміра, розмір одягу, довжину спідниці, діаметр гудзика тощо. Гру можна проводити за іншою схемою. Наприклад: знайти гудзик потрібного розміру.

Естафета

Учасники гри поділяються на дві команди, які змагаються у швидкості виконання загаданого вчителем завдання. Учні виконують завдання по черзі, але кожен учасник повинен враховувати відповіді (дії) попередніх учасників. Наприклад: учасники гри складають послідовність обробки будь-яких виробів або описують моделі одягу. Завдання можна виконувати в письмовій чи усній формі.

Учись учитися

Гру використовують при вивченні нового матеріалу за допомогою підручників. Для проведення гри учнів поділяють на декілька робочих груп, кожна з яких отримує картку-завдання. Протягом 5-10 хвилин кожна група готує відповідь на запитання картки-завдання, користуючись підручником. Відповідь на запитання дає один з членів групи. Доповнювати чи поправляти

його може будь-хто з членів групи. Це не впливає на загальну оцінку. Якість відповіді та повноту оцінює група арбітрів за п'ятибальною системою.

Секрети творчості

У ході підготовки до гри учні класу утворюють декілька творчих груп, кожна з яких вивчає вироби будь-якого напрямку декоративно-прикладного мистецтва (вироби з бісеру, соломи, шкіри, деревини тощо). Вони вивчають літературу, розглядають вироби, обирають декілька найкращих з них, готують запитання для інших учасників гри. Під час гри кожна творча група представляє обрані вироби та ставить іншим групам запитання про використаний матеріал, інструменти, естетичне оформлення, місця виготовлення виробів та інше. Правильні відповіді оцінюються балами. Перемагає група, що набрала більше балів.

Знайди різницю

Порівнюючи дві схожі моделі треба знайти різницю (у конструктивних деталях, довжині, оздобленні тощо).

Мозаїка

Кожний учасник гри отримує конверт, у якому знаходяться по двадцять квадратів різного кольору (чорного, білого, червоного, зеленого тощо). За визначений час треба скласти орнамент, використовуючи щонайменше три кольори. Враховується складність орнаменту, його неповторність, кількість використаних кольорів.

Склади орнамент

Учні отримують картки, на яких зображені фрагменти орнаментів. Використовуючи мотиви карток, треба розробити орнамент для вишивки та запропонувати моделі, в яких він використовується як оздоблення. Під час гри учні поділяються на команди. Члени однієї команди розробляють колекцію моделей-аналогів, оздоблених вишивкою. Для учнів п'ятого класу використовують кольорові шаблон и з фрагментами орнаментів. Розкладаючи їх на тканині, гравці знаходять найбільш вдалу композицію.

Логічні кубики

Учасники гри за допомогою різнокольорових кубиків підбирають колір для моделей, виготовлених з тканини двох або більше кольорів.

Створи настрій

Учасники гри підбирають кольорову гаму та малюнок тканини для запропонованих виробів, намагаючись завдяки цьому приховати недоліки та підкреслити переваги фігури. Вибір кольорової гами та малюнка тканини треба обґрунтувати.

Чарівні перестановки

Учні отримують конверт, у якому знаходяться мотиви малюнків тканин. Поеднуючи мотиви у різних комбінаціях, учні створюють різні малюнки тканин. Гру доречно використовувати при вивченні поняття "рапорт тканини".

І хороша, і погана

Під час гри учні виділяють протилежні властивості тканин, фасонів тощо. Учасники поділяються на дві команди, які по черзі називають

протилежні властивості. Перша команда - хороші, а друга – погані та аргументують їх. Перемагає команда, аргументи якої змістовніші. Що на що схоже? Учасники отримують геометричну фігуру (прямокутник, трапеції різного розміру, овал) та малюнки або фотографії моделей одягу. Визначають, на які геометричні фігури схожі моделі одягу. Кожен учень обирає моделі, силует яких нагадує: відповідну геометричну фігуру. Перемагає той, хто швидше і більше відбере малюнків або фотографій певного силуету. Перемагає команда, аргументи якої змістовніші.

Телеміст

Клас ділиться на дві групи, відповідно розташовуються і парти: "фахівці" сидять за столами обличчям до класу. Перед ними таблички з визначенням "фаху" кожного з них. Навпроти них – "журналісти", тобто решта учнів. Це дві студії. Студія у Херсоні – "журналісти" та студія у Черкасах - "спеціалісти" з багатьох галузей, що займаються виготовленням вовняних тканин. Вони підготували доповіді. Журналісти уважно слухають, готують питання, тому що їм потрібно буде писати статтю про вовняні тканини. Після цього журналісти отримують картки з темою, по якій треба написати статтю (тобто самостійна робота учнів). У цей час "фахівці" мають окреме завдання: вибрати та наклеїти на картку зразки вовняних тканин (гладкофарбованих, набивних, жакардових тощо). У фіналі гри зачитуються 1-2 статті журналістів та розглядається картка зразків тканин.

Згадаймо геометрію

На листі розташовано багато різних за розміром кутів, квадратів та прямокутників. Треба намалювати якомога більше різних видів одягу, використовуючи геометричні фігури як складову частину одягу. Наприклад: з круга виготовляють спідницю "сонце".

Силует

Гру використовують при вивченні силуетів одягу. Учні отримують конверт з геометричними фігурами трикутників, квадратів, трапецій, прямокутників, з яких треба скласти силует. Використовувати з однією метою можна різні фігури. Наприклад, для силуету «трапеція» можна використати геометричну фігуру трапецію або два трикутники з квадратом чи прямокутником. Перемагає той, хто склав найбільшу кількість силуетів. Використовуючи різнокольорові фігури можна підбирати кольорову гаму для виготовлення одягу.

Зроби краще

Учні самостійно розробляють малюнок обличчя та одяг для іграшки, намагаючись зробити її більш кумедною. Гра використовується при виготовленні іграшок, у яких передня та задня сторони шийються по одній викрійці. Господиня Під час гри учасники створюють проекти виробів із клаптиків тканини: килими, сумки, ковдри, пано. Оцінюється гармонія кольорів, композиційне вирішення, оригінальність. Завданням гри може бути у 5 класі – складання квадрату (серветки) з клаптиків тканини різної конфігурації, у 6 класі – виготовлення пано, у 7 класі – прихватки, у 8 класі – ковдри, у 9 класі – сумки або одягу.

Прямокутне королівство

Учні розробляють моделі одягу, що можуть бути виготовлені з хусток, шарфів та малюють їх. Оцінюється оригінальність, максимальне використання малюнку виробів (кайми хусток) для оздоблення моделей.

Бенефіс

Це гра-звіт про самостійні домашні дослідження. Двом учням: середньому та сильному загадують одне і те ж завдання. Через певний час вони повинні представити рішення. Крім обраного варіанту, учень показує й інші, а також доводить: чому він обрав саме цей варіант. Наприклад: придумати фасон сукні для повної матусі з будь-якої конкретної тканини (смугастої, набивної, у клітку).

Проявіть кмітливість

Учасникам гри пропонується певна ситуація, за змістом якої дівчина потрапила в халепу і розірвала сукню. Необхідно придумати можливі варіанти реконструкції сукні. Перемагає той, чий варіант найпрактичніший.

Засідання художньої ради

Гру проводять у старших класах з метою систематизації та узагальнення знань з конструювання та моделювання одягу. Учасники гри ("члени художньої ради") розглядають колекцію моделей, аналізують їх переваги та недоліки та обирають найкращі, обґрунтовуючи вибір.

Розклади послідовно

Учні отримують пакет, у якому на окремих аркушиках написаний зміст операцій з обробки виробів. Треба розмістити назви операції у послідовності виготовлення виробу, що розглядається. Наприклад: скласти послідовність виготовлення сукні. Грати у цю гру можна перед виготовленням швейних виробів, щоб проаналізувати можливі варіанти виготовлення, або коли вироби готові (з метою повторення).

Аукціон

Гру проводять під час повторення термінології ручних, машинних або прасувальних робіт. Учнім треба за певний час записати якомога більше термінів.